

УДК 811.161.2:82.09

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТВОРЧОСТІ КОБЗАРЯ У РОЗДУМАХ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

Пелипась М. І.

*Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Сімферополь
E-mail: p_shkola@mail.ru*

У статті розглянуто погляди Максима Рильського на особливості мови і стилю Тараса Шевченка. Проаналізовано міркування видатного вченого щодо значення творчості Т. Шевченка в оновленні та збагаченні виражально-зображальних можливостей української літературної мови, а також простежено характеристику М. Рильським неперевершеної поетичної майстерності Кобзаря у використанні засобів звукопису, тропів і фігур, різних лексико-стилістичних розрядів, у побудові синтаксичних конструкцій, в особливостях віршування і т. ін.

Ключові слова: майстер слова, народний поет, творча індивідуальність, старослов'язми, церковнослов'язми, мовностилістичний аналіз, індивідуальність стилю, переспіви, літературна двомовність.

Актуальність даного дослідження зумовлена недостатністю комплексного вивчення наукової діяльності М. Рильського щодо мовних особливостей творчості Т. Шевченка. Мета статті – аналіз наукової спадщини М. Рильського та висвітлення його практичних порад. Об'єктом дослідження є лінгвістична, публіцистична спадщина М. Рильського. Предметом дослідження є виявлення та оцінка на основі вивчення праць, окремих висловлювань М. Рильського щодо значення творчості Т. Шевченка в оновленні та збагаченні виражально-зображальних можливостей української літературної мови.

М. Рильський відводив надзвичайно велике значення використанню виражально-зображальних можливостей слова в літературно-художній творчості і мовній майстерності письменника. Він писав, зокрема: „Навряд чи хто буде заперечувати, що слово, мова – основний будівельний матеріал і головна зброя письменника” – і одночасно зауважував з жалем: „Проте власне на мовну сторону творчості великих прозаїків, драматургів, поетів світу багато критиків і літературознавців у минулому та чимало й наших сучасників не звертали і не звертають тієї найпильнішої уваги, якої вона заслуговує” [9, т. 16, с. 480]. Він так схарактеризував роль нової на той час галузі філологічної науки – лінгвостилістики: „Вчені, які працюють у цій галузі, стоять ніби на межі між лінгвістикою у вузькому значенні слова і літературознавством у загальноприйнятому розумінні. Своїми студіями над лексикою, синтаксисом, фразеологією та іншими елементами мови того чи іншого письменника, того чи іншого літературного прямування вони не тільки збагачують мовознавство, а й поглиблюють аналіз творчості письменників, наочно показуючи, як слово творця слугує його мислі, як виявляє воно його ідейно-естетичні концепції, яку роль відіграє індивідуальна мова письменника в розвитку загальнолітературної мови і т. ін.” [9, т. 16, с. 480; див. також: 9, т. 16, с. 415].

Основне місце в цій частині мовознавчої спадщини М. Рильського посідають міркування (окремі зауваження, полемічні нотатки, повніші характеристики й навіть цілі мовні портрети) про творчість Тараса Шевченка.

Характеризуючи Т. Шевченка як „нашого найбільшого художника слова” [9, т. 12, с. 293], „майстра слова, який мало рівних собі має в світовій літературі” [З мовознавчої..., с. 87] і приєднуючись до вже загальноприйнятої його характеристики як основоположника нової української літературної мови [див., наприклад: 9, т. 16, с. 481, 452], М. Рильський істотно поглиблює наше розуміння місця геніального Кобзаря в історії української літературної мови. Його міркування з комплексу проблем „Шевченко і українська мова” висловлені в серії статей про Кобзаря: „Тарас Шевченко” (1939–1955 рр.), „Поетика Шевченка” (1953 р.), „Балада Шевченка „У тієї Катерини” (1958 р.), „Народ і народний поет” (1963 р.), „Шевченкове нове слово” (1964 р.), „Патріотична поема” (1964 р.) та ін., у ґрунтовних статтях-рецензіях на монографію І. К. Білодіда „Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови” (1964 р.) та підручник П. П. Плюща „Нариси з історії української літературної мови” (1959 р.), у відгуку про кандидатську дисертацію А. Г. Деркача „Старослов’янізми в мові Т. Г. Шевченка” (1954 р.) та ін.

Так, неодноразово звертаючись до вже узвичаєного трактування Т. Шевченка як народного поета, М. Рильський завжди наголошував на тому, що самого тільки цього розуміння явно недостатньо, мало для повноти усвідомлення постаті і величі Кобзаря: „Ми часто цитуємо слова Добролюбова: „Він – поет цілком народний, такий, якого ми не можемо вказати у себе. Навіть Кольцов не йде з ним в порівняння, тому що складом своїх думок і навіть своїми прагненнями іноді віддаляється від народу. У Шевченка, навпаки, все коло його дум і співчуттів перебуває в цілковитій відповідності із змістом і ладом народного життя. Він вийшов з народу, жив з народом, і не тільки думкою, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв’язаний”. Ці слова справедливі в тому розумінні, що Шевченко жив народними надіями і прагненням, що як поет він виріс на ґрунті народної творчості, що весь круг його духовних інтересів перейнятий був любов’ю до народу, вірою в народ, жадобою волі й щастя народу. Але, говорячи про поезію Шевченка, треба раз у раз пам’ятати про його могутню творчу і н д и в і д у а л ь н і с т ь. Його ніяк не можна і не треба уявляти тільки навченим письменності продовжувачем безіменних творців народних пісень та дум з їх усталеною і ніби закам’янілою, хоч прекрасною, як мармур, художньою традицією...” [9, т. 12, с. 287]. В іншій своїй праці М. Рильський знову повертається до цього питання: „Цілком справедливо вважаючи, що нерозривний зв’язок з народною творчістю, з народними прагненнями і народним світоглядом становить одну з найхарактерніших рис Шевченка, посилаючись при цьому на відоме висловлювання Добролюбова (а в інших місцях і на Чернишевського та Герцена), І. К. Білодід ... наводить і не менш відомі слова Горького про те, що Шевченко „перший і воістину народний поет, який не спотворював суб’єктивними домішками народних дум і почуттів”. Я свого часу дозволив собі зауважити, що це твердження великого письменника вимагає деяких застережень: іще Франко звернув увагу на яскраву суб’єктивність ряду Шевченкових творів, зокрема його лірики. Та й не може бути великого творця без

свого особистого, індивідуального, суб'єктивного бачення світу!" [9, т. 16, с. 481–482].

Характеризуючи зв'язок творчості Кобзаря з фольклором, дослідник зауважує: "Іноді складав він пісні цілковито, од слова до слова, в народній манері („Утоптала стежечку..."). Але найчастіше Шевченко застосовує в своїй творчості окремі елементи народної поезії, з якої він органічно виріс, мова якої була його мовою. Підспівачем народної поезії, тим паче стилізатором та імітатором Шевченко ніколи не був... Не міг бути" [9, т. 12, с. 34].

У великій статті „Тарас Шевченко", над якою М. Рильський працював багато років і яка охоплює різні сторони поетичної творчості Кобзаря, письменник інтерпретує поставлену проблему таким чином: „Великий поет – поет народний. Це зовсім не рівнозначне тому, що звали колись „простонародністю" і що пов'язували з доконечним переспівуванням фольклорних мотивів, з обмежуванням себе тільки вузьким колом національних фарб і тонів, місцевих пейзажів, застиглих характерів. Разом з тим, звичайно, поезія, що не виростає з національного ґрунту, не відбиває кращих рис народу, з якого вийшов поет, завжди – пустоцвіт", а продовжує її трактування рішучим запереченням генія поета як „самородка з народу": „Багато було різнобою, помилок, а інколи й нісенітниць і в естетичних оцінках Шевченкової спадщини. Довгий час навіть деякі освічені і тонкі читачі, визнаючи геніальність Шевченка, ладні були дивитись на нього як на самоука, дилетанта, що незграбно й невміло володів пером. Легенда про технічну слабкість віршів Шевченка тільки недавно остаточно розвіяна. Довго існувала й гадка про виключну „простонародність" (під якою мислились примітивність і вузький етнографізм) автора „Неофітів", „Марії", дивовижної лірики періоду заслання і повернення. Недалекосяглі й малообізнані люди твердили про „невисоку культуру" поета, про незначність, вузькість його філософського кругозору"; „Щодо визначення віршувальної техніки Тараса Григоровича як „слабкої", то пояснюється воно або зловмисністю його авторів, або обмеженням їх смаком, що був вихований на певних канонах і далі цих канонів не йшов. Можна сміливо стверджувати, що силою думки і силою її висловлення Шевченко стоїть поряд з такими поетами, як Пушкін, Лермонтов, Некрасов, Гете, Байрон, Гюґо, Гейне, Міцкевич, Руставелі, Бернс, Петєфі, – в ряду світових поетів" [9, т. 12, с. 20–23].

Загалом погоджуючись з поширеним у радянський час порівнянням значення Шевченка в історії української літературної мови й культури в цілому зі значенням Пушкіна в історії російської літературної мови та російської культури (пор., наприклад, „Розуміється, тільки Шевченко підніс українську літературну мову на такі висоти, з яких можна було ширяти поруч з Пушкіним" [9, т.16, с. 215]), академік все ж визнає за потрібне підкреслити, що „хоч роль Шевченка в становленні сучасної української літературної мови цілком подібна до такої ж ролі Пушкіна в становленні мови російської, у Пушкіна був набагато краще підготовлений попередниками ґрунт, ніж у Шевченка" [9, т. 16, с. 452], і, отже, заслуги Т. Шевченка у вітчизняній культурі слід оцінювати вище порівняно із заслугами О. Пушкіна в культурі російського народу. У статті „Шевченкове нове слово" академік констатує: „Шевченко приніс в українську літературу нове

с л о в о . Мало про кого із світових титанів можна сказати це з такою рішучістю, з такою впевненістю, з такою повнотою. Перший великий Шевченків твір – „Гайдамаки” – не має рівноцінних попередників. І то не тільки в нашій літературі. Я аж ніяк не хочу запевняти, ніби Шевченкова творчість виникла без усякого зв’язку з попередньою літературою і з сусідськими літературами, виросла на голому місці. Так не буває, не може бути. Були перед Шевченком і Сковорода, і Котляревський, і Квітка-Основ’яненко, і Гулак-Артемівський, і Боровиковський, була, нарешті, й при Шевченкові могутня народна творчість. ... Але ... досить порівняти поему Северина Гоцинського „Канівський замок” з „Гайдамаками” (а ці твори співставляли наші історики літератури не раз), щоб побачити, що „Гайдамаки” – якісно нове і ні на що доти не схоже явище. Ні в творчості згаданих вище українських письменників, ні деінде в якій-будь літературі не можна знайти близької паралелі до того своєрідного, єдиного і неповторного, що становить суть і особливість поеми „Гайдамаки”. Справа не тільки в тому, що Шевченко уже з перших кроків своєї діяльності піднявся на ідейні височини, які неприступні були ні творцеві „Енеїди” та „Наталки Полтавки”, ні авторові „Марусі”, ні тим паче меншим попередникам Шевченка” [9, т. 12, с. 456–457]. В іншій праці дослідник відзначає: „Ні Гребінці, ні Гулакові, ні Боровиковському не під силу був той подвиг, який довершив Шевченко, помахом свого генія піднісши українську мову на рівень найкультурніших і найрозвиненіших мов світу...” [9, т. 16, с. 340].

М. Рильський подає як одну з великих заслуг Т. Шевченка те, що завдяки його творчості остаточно не перервався зв’язок між старою книжною і новою українською літературною мовою. Письменник схвально оцінює в цьому плані висновки І. К. Білодіда в монографії „Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови”: „Навівши ряд зіставлень старокнижної української мови, точніше – мови літописця Величка з деякими місцями із „Кобзаря”, дослідник переконано і переконливо заявляє: „Нам здається, що до цього треба підійти історично і визнати за Шевченком велику заслугу приєднання життєздатних елементів старокнижної української літературної мови – до нової і введення їх до нової літературної мови як важливого складового компонента” [9, т. 16, с. 482]. І, як продовження цього, М. Рильський також схвально оцінює широке використання старослов’янізмів у поетичній творчості Т. Шевченка, особливо в останній її період. Так, у своїх зауваженнях до дисертації А. Г. Деркача „Старослов’янізми в мові Т. Г. Шевченка” він заперечує твердження дисертанта, що Шевченко був проти „надуживання тих слів, які віджили свій вік, зникають”. „По-перше, – говорить учений, – це трохи суперечить вірній тезі про широке використання у Шевченка старослов’янізмів, церковних слів і висловів. По-друге, із сказаного можна зробити висновок, що ніби Шевченко десь прямо висловлювався проти надуживання і т. д.” [9, т. 16, с. 418]. Пор. аналогічну оцінку цього аспекту мовної творчості Т. Шевченка в енциклопедії „Українська мова”: „Особливу роль у становленні нової української літературної мови відіграла творчість Т. Шевченка, який розширив її стильові межі, органічно поєднавши елементи народнорозмовної мови з мовно-стильовими засобами українського фольклору й книжно-церковнослов’янськими лексичними елементами урочистого високого стилю, пов’язаними з біблійною

тематикою” [7, с. 414]; про подібну ж оцінку використання Т. Шевченком церковнослов’янізмів див. також і в одному з останніх підручників з історії української літературної мови для університетів [10, с. 195–198]. Втім, явище досить широкого використання в Т. Шевченка (як, до речі, і в П. Куліша) церковнослов’янізмів по-різному оцінювалося й продовжує оцінюватися серед українських мовознавців і письменників [див., наприклад, огляд: 11, ч. I, с. 59]. Пор. засудження цього факту, наприклад, Б. Грінченком (у листуванні з Т. Зіньківським): „Тарас добре-таки погрішив у останніх творах перед укр[аїнською] мовою, і наведені тобою вірші доводять це не потроху. Шевченко пише „радуїся” замість „радій” – невже ж відціля вивод, що і ми мусимо помилятися з їм укупі і замість свого „радій” тягти за хвіст чуже „радуїся”? Не думаю” [3, с. 54]; пор. також в оцінці Ю. Шевельова: „В XIX ст. письменники – Шевченко, Куліш – вдавалися до церковнослов’янізмів, які згодом майже цілковито зникли з мови під впливом народників. Таким чином українська літературна мова оформилася була як мова монолінгвальна у протилежність білінгвальній російській, в якій церковнослов’янські компоненти грають дуже важливу роль і часто-густо вживаються, щоб досягти певного стилістичного ефекту... Тепер [у радянський час. – М. П.] двомовна українська інтелігенція вдається до спокусливих із стилістичного погляду церковнослов’янізмів і впроваджує їх у мову на російській кшталт. ... Доплив зросійщених церковнослов’янізмів грозив змінити стилістичну структуру української мови» [13, с. 209–210].

Письменник, звертаючись до мовностилістичного аналізу Шевченкової творчості, демонструє нам зразки неперевершеної поетичної майстерності Кобзаря у використанні засобів звукопису, тропів і фігур, різних лексико-стилістичних розрядів, у побудові синтаксичних конструкцій, в особливостях віршування і т. ін., скромно зауваживши наприкінці своєї спеціальної розвідки, присвяченої Шевченковій поезії, „Балада Шевченка „У тієї Катерини”: „Можливо, що з моєю трактовкою деяких місць оцього шевченківського шедевра – шедевра, яких мало навіть у самого Шевченка, – а може, і з загальним поглядом на баладу товариші будуть сперечатись. Я буду радий, коли такі суперечки викличу. Але ще більше радий я буду, коли моя, можливо, й невдала спроба естетичного аналізу одного з віршів Шевченка захопить товаришів до подібного типу робіт” [9, т. 12, с. 293]. Ось як, зокрема, дослідник характеризує арсенал епітетів, метафор, порівнянь у поемі Т. Шевченка: „Взявши хоч би епігетику Шевченка, ми бачимо, як від постійних народних (і літературно-романтичних) епітетів дедалі більше переходить Шевченко до епітетів своїх, власних, оригінальних, індивідуальних, як поряд чи замість „буйного вітру”, „синього моря”, „сизого орла”, „білого личка”, „блідного місяця” виникають у поета „кати вінчанні”, „скорбна дума”, „широколисті тополі”, „нікчемне море”, іронічне „ласкавий Бог”, „очі голубі, аж чорні”, „світ ясний, невечерній”, „золотокрила муза” і т. ін. Те ж саме і в метафорах та порівняннях: Альта, що „несе вісті” „червоною гадюкою”, Іван Гус, що стоїть, „мов кедр серед поля ливанського”, очі, що сяють „алмазом добрим, дорогим”, Іудея, що „заворушилась, заревла, неначе гадина в болоті”, чертоги, що „горять пурпуром і златом”, „раби з кокардою на лобі,

лакеї в золотій оздобі” і т. ін. – це все йде вже не від народної традиції, а від творчого, поетового я, від його бачення й розуміння світу, від його власної сміливої естетики” [9, т. 12, с. 287–288]; „Широко застосовував Шевченко в своїй поезії порівняння, причому вони завжди дуже конкретні, дуже ясні, реалістичні, прості:

Попід горою, яром, долом,
Мов ті діди високочолі,
Дуби з гетьманщини стоять

(„Катерина”)

Мов покотьоло червоніє,
Крізь хмару сонце зайнялось
(Там же)

[(У словнику Грінченка слово *покотьоло* пояснюється так: деревянный кружок (детская игрушка)].

Червоною гадюкою
Несе Альта вісті
(“Тарасова ніч”)

А той, тихий та тверезий,
Богобоязливий,
Як кішечка підкрадеться,
Вижде нещасливий
У тебе та й запусить
пазурі в печінки...
(„Сон”)

Мов кедр серед поля
Ливанського, – у кайданах
Став Гус перед ними!
(„Єретик”)

А сивий гетьман, *мов сова,*
Ченцеві зазирає в вічі
(„Чернець”) [9, т. 12, с. 33–34].

В іншому місці він також відзначає в творчості Т. Шевченка „ненастанне піклування про чистоту й багатство мови, про граничну влучність і ясність образів, метафор, порівнянь, епітетів і інших художніх засобів. Текстологічні дослідження розвіюють, до речі, недавно ще живі легенди про „стихійність” творчості Шевченка, про його нібито неухильне ставлення до форми і т. ін.” [З мовознавчої..., с. 87]. Письменник неодноразово привертая увагу до звукової сторони Шевченкової поезії, її надзвичайно багатих виражально-зображальних можливостей: „Співучість шевченківського вірша дивовижна – не даром його творчість притягала й притягує багатьох композиторів. Виключно багатий Шевченків звукопис. Ось рядки з балади

„Утоплена”, які передають шелест осоки коло берега: „Хто се, хто се по сім боці / Чеше косу? Хто се?..” [9, т. 12, с. 17]; „Про вмiле користування римою – причому часто дуже свіжою (особливо для того періоду розвитку українського слова) і глибокою, про асонанси та дисонанси, про те, що буквально немає сторінки „Кобзаря”, де б не було чудової гри внутрішніми римами, про майстерність звукопису:

Неначе ляля в льолі білій

або

Гармидер, галас, гам у гаї, –

про все це говорилося вже неодноразово” [9, т. 12, с. 37]. „Широкі перспективи відкрито і для вивчення багатой лексики та гнучкого синтаксису Шевченка”, – констатує дослідник [9, т. 12, с. 37].

М. Рильський цікавився також літературною діяльністю Т. Шевченка як інтерпретатора („переспівувача”) деяких шедеврів вітчизняної і світової літератури. Особливо його захоплювали Кобзареві переспіви на мотиви „Слова о полку Ігоревім”. Зауваживши, що „Шевченко ніколи й нічого не перекладав”, письменник продовжує: „Проте він віддав своє вогненне, своє чарівне перо двом уривкам із „Слова”. Серед них – одне з найсильніших, одне з найніжніших, одне з найпристрасніших місць геніальної пам’ятки, що привертало до себе увагу багатьох поетів, – „Плач Ярославни”. В цьому перекладі читаємо:

Полечу, каже, зигзицею,
Тією чайкою-вдовицею,
Та понад Доном полечу,
Рукав бобровий омочу
В ріці Каялі...

Тут хочеться відзначити, – пише далі М. Рильський, – що слово „зигзиця” Шевченко тлумачить не як „зозуля”, подібно до більшості перекладачів, а як „чайка”. ... Переклад „зигзиці” чайкою, а не зозулею прийнятий нині деякими дослідниками і перекладачами, і думаю, що він має підстави” [9, т. 12, с. 179]. Пізніше, під впливом нових обставин, М. Рильський дещо переглянув свою думку про цей аспект творчості Т. Шевченка. У відгуку про кандидатську дисертацію В. В. Коптілова „Нарис історії українського поетичного перекладу (дожовтневий період)” він пише: „Особливу цікавість викликав у мене розділ „Перекладацька діяльність Шевченка” – розділ, де маємо багато свіжих і тонких спостережень. Повинен при цьому заявити, що я відмовляюсь від давнього свого непродуманого твердження, ніби „Шевченко ніколи й нічого не перекладав” (крім уривків із „Слова о полку Ігоревім”). Радий визнати, що переглянути це питання заохотила мене саме дисертація В. В. Коптілова. Я довго був під гіпнозом думки, що „Давидові псалми”, приміром, – це тільки вільні варіації на біблійні теми. Словом, ніколи не пізно відмовитись від власної помилки. Розуміється, – на це вказує й тов. Коптілов, –

перекладацька практика Шевченка має багато обумовлених часом і характером самого поета особливостей, отже переклади його частіше все-таки були не перекладами в сучасному розумінні слова, а переспівами” [9, т. 16, с. 340].

Нарешті, М. Рильський закликав по-іншому дивитися на проблему літературної двомовності Т. Шевченка, ніж це пропонувало радянське літературознавство і мовознавство. Рецензуючи вже згадувану монографію І. К. Білодіда „Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови”, яку він загалом оцінював позитивно, письменник категорично не погоджується з тим, як висвітлює цю проблему автор монографії: „І. К. Білодід пише: „...Шевченко знав красу і мови рідної з дитинства української, і мови російської, яка стала йому другою рідною мовою в юнацькі і зрілі роки, на якій він пізнав багатства російської і світової літератури” (стор. 31). Це так. Шевченко знав і любив російську мову, читання літератури цією мовою (оригінальної і перекладної) багато допомогло формуванню його світогляду. І все-таки справа стоїть складніше. Все-таки треба пам’ятати, що шкіл з „рідною українською мовою” в царській Росії не було, що царський уряд проводив жорстоку й послідовну русифікацію українського населення, що внаслідок цього зовсім не була вироблена українська прозова й особливо публіцистична мова, а це й стояло Шевченкові на перешкоді в писанні повістей і тим більше щоденника рідною мовою. Були й інші мотиви тимчасового переходу українського поета на російську мову. Справа стояла, я сказав би, зовсім не так ідилічно, як це малює І. К. Білодід. Зрештою, це тема для окремої серйозної розмови...” [9, т. 16, с. 483].

М. Рильський порушив питання про підготовку й видання повного словника мови творів Т. Шевченка [4, с. 274] (до цього існувало лише кілька коротких словників та словопоказчиків мови творів поета [див.: 12, с. 356]).

М. Рильський істотно поглиблює наше розуміння місця Кобзаря в історії української літературної мови: цілковита народність поета аж ніяк не перекреслює його могутньої творчої індивідуальності; Шевченко, як ніхто інший з українських письменників, сприяв оновленню та збагаченню виражально-зображальних можливостей української літературної мови; у мовному стилі поета М. Рильський вбачає безперервність зв’язку нової української літературної мови на народній основі зі старою книжною (звідси, зокрема, його цілковито позитивне ставлення до проблеми широкого використання церковнослов’янських у Кобзаря); дослідник демонструє нам зразки неперевершеної поетичної майстерності Кобзаря у використанні засобів звукопису, тропів і фігур, різних лексико-стилістичних розрядів, у побудові синтаксичних конструкцій, в особливостях віршування і т. ін.

Список літератури

1. Білецький О. Творчість Максима Рильського : Зібрання праць : у 5 т. / О. Білецький – К. : Наукова думка, 1966. – Т. 3. – С. 163–204.
2. Булаховський Л. А. Виникнення і розвиток літературних мов : Вибрані праці : в 5 т. / Л. А. Булаховський. – К. : Наукова думка, 1975. – Т. 1. – С. 321–470.
3. «...Віддати зумієм себе Україні...» : Листування Трохима Зіньківського з Борисом Грінченком / Упоряд. С. С. Кіраль. – К. : Нью-Йорк, 2004. – 518.
4. Ільєнко І. Жага (Труди і дні Максима Рильського) : Документальний життєпис / І. Ільєнко. – К. : Дніпро, 1995. – 416 с.

5. Ільєнко І. Життя духовного основа / І. Ільєнко // Літературна Україна. – 1988. – 27 жовтня. – С. 5.
6. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні (Зовнішня історія української мови) / В. Кубайчук. – К.: „К. І. С.”, 2004. – 168 с.
7. Масенко Л. Т. Нова українська літературна мова / Л. Т. Масенко // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. – С. 413–415.
8. Масенко Л. Т. Роль письменників у розвитку української літературної мови / Л. Т. Масенко // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 562–563.
9. Рильський М. Зібрання творів у двадцяти томах / М. Рильський. – К.: Наукова думка, 1983 – 1990.
10. Русанівський В. М. Історія української літературної мови: Підручник / В. М. Русанівський. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
11. Статєєва В. І. Історія української літературної мови: Навчально-методичний посібник / В. І. Статєєва. – Ужгород, 2001. – Ч. I – II.
12. Тараненко О.О. Мови письменника словник / О. О. Тараненко // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2004. – С. 300–305.
13. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 – 1941): Стан і статус: монографія / Ю. Шевельов. – [Б. м.]: Сучасність, 1987. – 295 с.

Пелипась Н. И. Характеристика языковых особенностей творчества Кобзаря в размышлениях Максима Рыльского / Н. И. Пелипась // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Филология. Социальные коммуникации. – 2014. – Т. 27(66), № 4. – С. 21–30.

Статья рассматривает взгляды М. Рыльского на языковые особенности и стиль Т. Шевченко. Проанализировано размышления выдающегося ученого относительно значения творчества Т. Шевченко в обновлении и обогащении выразительно-изобразительных возможностей украинского литературного языка, а также отслежена характеристика М. Рыльским непревзойденного поэтического мастерства Кобзаря в использовании средств звукозаписи, тропов и фигур, разных лексико-стилистических разрядов, в построении синтаксических конструкций, в особенностях стихосложения и т. д.

Ключевые слова: Шевченко, творческая индивидуальность, старославянизмы, церковнославянизмы, стилистический анализ, индивидуальность стиля, перепевы, литературное двуязычие.

Pelypas' M. I. Linguistic features and characteristics of the works by Taras Shevchenko in Maxym Rylsky's reflections / M. I. Pelypas' // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series: Philology. Social communications. – 2014. – V. 27(66), № 4. – P. 21–30.

The article covers the views of M. Rylsky on the peculiarities of language and style of T. Shevchenko. It focuses on understanding of the place of the poet in the history of the Ukrainian literary language (as a matter of fact, the poet was all in his breath with the nation that does not deny his forceful creative personality; Shevchenko unlike the other Ukrainian writers, contributed to the renewal and enrichment of the expressive and figurative means of the Ukrainian literary language; M. Rylsky sees the continuity of the connection between the new Ukrainian literary language on a national basis and the old one in the language style of the poet, hence, in particular, his completely positive attitude to the problems of widespread use of old church Slavonic words in poet's works).

The article represents thoughts of an outstanding scientist concerning the importance of T. Shevchenko's creative work in updating and enrichment the expressive and figurative means of the Ukrainian literary language. M. Rylsky highlights the unsurpassed poetic skill of the poet concerning the usage of means and ways of tone painting, tropes and figures, various lexical and stylistic categories, in the composition and organization of syntactic structures, the features of the poetry, and many other features of T. Shevchenko's poetry.

In the article there are given reasons for M. Rylsky's thoughts regarding literary activity works by T. Shevchenko as an interpreter of some masterpieces of national and world literature (especially his rehashing on the motives of The Lay of the Host of Igor); the article calls the scientist to look from the other perspectives

at the problem of literary bilingualism Shevchenko than is posed by the Soviet literary criticism and linguistics.

The article underlines the importance of M. Rylsky's article "Taras Shevchenko", which covers various aspects of poet's poetry (to determine his genius), and serves as the evidence that "although the role of Shevchenko in the formation of the modern Ukrainian literary language is quite similar to the same role of Pushkin in the formation of the Russian language, Shevchenko did not have such predecessors in the area of literature like Pushkin had. And due to this Shevchenko was less prepared for in terms of literature on the whole".

Keywords: Shevchenko, old Slavonic words, old church Slavonic words, linguistic and stylistic analysis, personality of style, rehashing, literary bilingualism.

Стаття надійшла до редакції 29 жовтня 2014 року